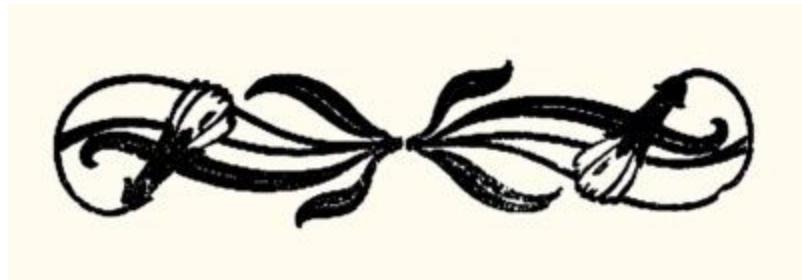

Т. КОЛЕВ
ЕДИСОНЪ
БИОГРАФИЯ

chitanka.info

Нютонъ е открилъ небето, т.е. „Законитъ на движението на небесните тѣла“.

* * *

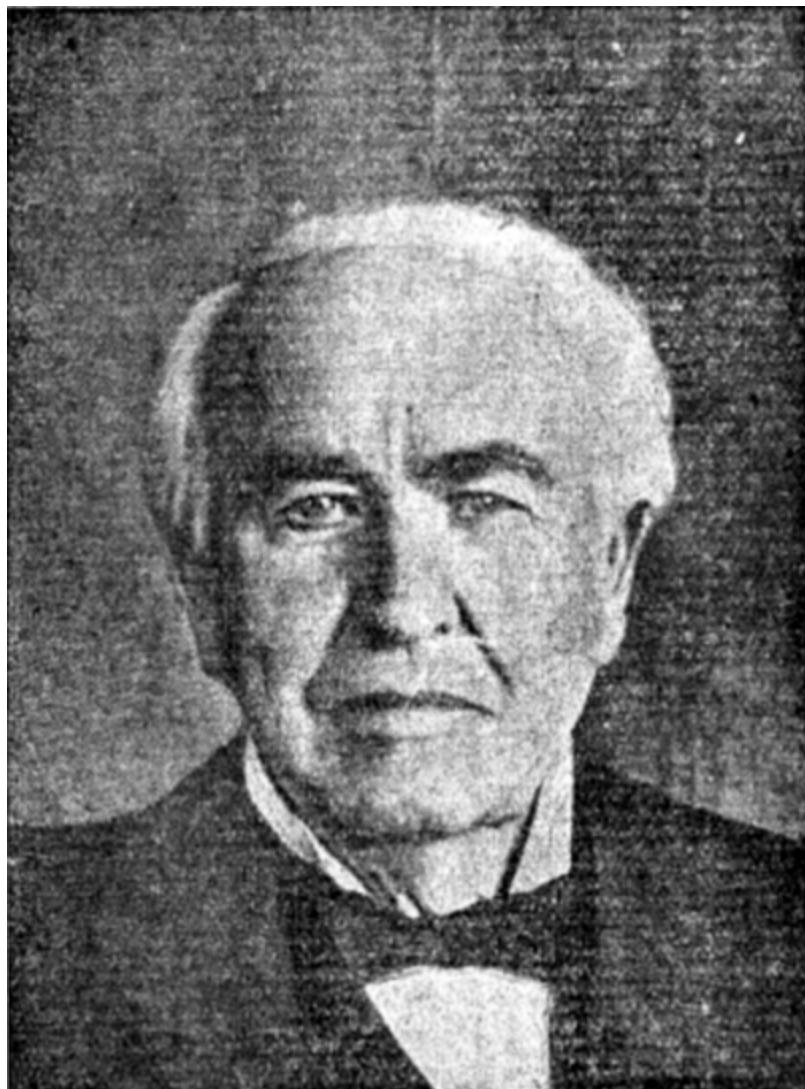
Дарвинъ е открилъ земята, т.е. „Законитъ за развитието на живота върху земята“.

* * *

Едисонъ е далъ велики творения за използване на мъртвата природа — за облекчение на човѣшкия живот.

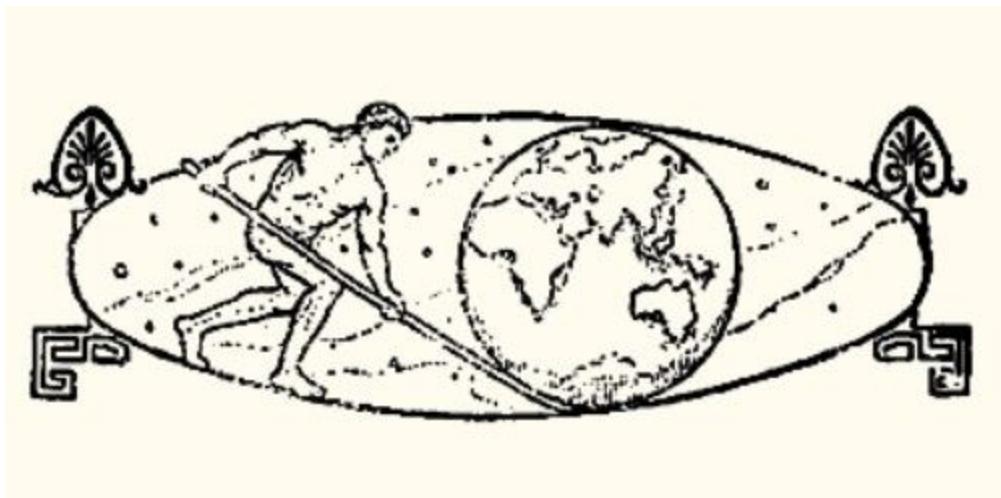

ПОРТРЕТЪ НА ЕДИСОНЪ

Томасъ Алва Едисонъ (роденъ въ 1847 г.)

ЦЕННИ МИСЛИ ОТЪ ЕДИСОНЪ

„Грижата прави духа на човѣка силенъ, а неговите мисли — чисти“.

* * *

„Заложбите на човѣка се развиваатъ презъ време на работа“.

* * *

Нѣкои журналисти запитали Едисона — „Що значи да бѫде човѣкъ гениаленъ?“ — Той отговорилъ:

„Едно на сто вдѣхновение и 99 на сто постоянство въ мѫчина, упорита и уморителна работа“.

* * *

Запитали Едисона — *Кой моментъ отъ живота си смята за най-щастливъ?* — Отговорилъ — „*Нощта на върхъ Новата 1879 год., когато 3000 посетители дойдоха въ парка Менло, за да видятъ свъртящите за пръвъ пътъ кълба (електрични лампи), висящи на жици, пръснати по дърветата*“.

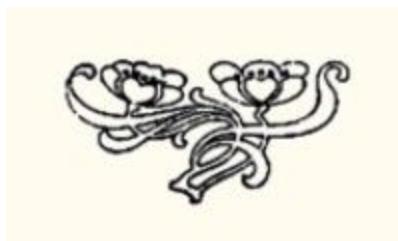
* * *

Една нощ изгорѣли работилниците на Едисонъ и загубите били много голѣми. По поводъ на това още сѫщата нощ той биль запитанъ върху катастрофата.

„*Азъ съвсемъ не мисля сега за случката*“, — отговорилъ засегнатия Едисонъ. „*Азъ мисля за това, което тръбва да започна утре!*“

* * *

Има два типа хора: Едните сѫ онѣзи, които щомъ получатъ ударъ, сѫдатъ на мястото си, или страхливо крачатъ и ридаятъ; другиятъ — обърсватъ кръвъта отъ лицето си и продължаватъ да се борятъ.

ПРЕЦЕНКИ ЗА ЕДИСОНА

Едисонъ е единъ отъ великите хора (*grands hommes*) и представители на човѣчеството (*représentants de l'Humanité*).

Жулъ Кларти

* * *

Какво би билъ свѣта безъ Едисона? — Сигурно съ 50 години назадъ въ техниката: несъвършенна и назадничева.

X.

* * *

Едисонъ, представителът на практическия гений, е далъ велики образци за използуване мъртвата природа, — за облекчение на човѣшкия животъ.

Вл. Черевковъ

* * *

Единъ отъ видните финансисти на Съединенитѣ Щати изчислява, че индустриите, които произвеждатъ изобретенията на Едисона се оценяватъ на 2,183,860,000,000 лева.

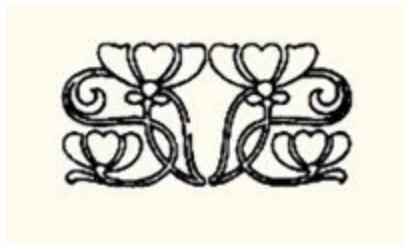
* * *

Сега въ Америка никой не е толкова уважаванъ и обичанъ, както Едисонъ; него го наричатъ „Великия старецъ“.

Нѣщо повече — Гениятъ на Едисонъ удивлява цѣлия свѣтъ. Неговите заслуги за човѣчеството сѫ грамадни. Съ своите изобретения, той значително улесни човѣшкия животъ.

* * *

Когато единъ чужденецъ казалъ на единъ американецъ, че той за пръвъ пътъ вижда, щото още преживе единъ човѣкъ (за Едисона) да бѫде толкова обичанъ отъ всички, американецът му възразилъ: — „Какъ може другояче? Нима той не е нагласиль и турилъ въ пъленъ ходъ цѣлия свѣтъ?“

НАКРАТКО ЗА ЕДИСОНА

Томасъ Алва Едисонъ се е родилъ въ гр. Милано, отъ щата Охио (Сев. Америка), на 11 февруари 1847 год. Дѣдото на Едисонъ — Джонъ Едисонъ, е отъ холандски произходъ. Последниятъ се е преселилъ въ Америка презъ 1737 год. За вѣрностъ и за участието му като воинъ въ защита на държавата, презъ време на гражданская война, въ 1811 год., той получилъ, за себе си и сина си (Самуилъ), голѣма областъ земя и е билъ заможенъ банкеръ въ гр. Ню-Йоркъ.

Самуилъ Едисонъ, бащата на Томасъ Алва Едисонъ е живѣлъ въ Bayfield (на езерото Erie). Той билъ снаженъ и силенъ човѣкъ. На 16 августъ 1828 год. той се оженилъ за Nancy Elliott (отъ Канада), която до тогава е била една уважавана възпитателка (учителка).

По-късно, вследствие прекарване на желѣзница презъ именията на родителите му, последнитѣ претърпели голѣми загуби и се принудили да се преселятъ въ Мичиганъ, близо до границата на Канада. И по-рано, пъкъ и сега, изобщо, презъ детския си периодъ, малкиятъ Алва е растѣлъ подъ преданнитѣ грижи на своята майка, която е била единствената му учителка.

Като малъкъ той се е отличавалъ съ своята палавость. И най-интересното е, че този малъкъ „дяволъ“ отпосле става единъ отъ най-великите хора на нашата епоха.

Още отъ малъкъ, въ него се проявяватъ търговски способности. Една част отъ спечеленото при дребната си търговия той давалъ за издръжка на изпадналите си родители, съ друга част си набавялъ книги за четене, а съ останалата си е купувалъ разни материали за образуване малка лаборатория и работилница.

Жivotът му отъ малъкъ до юноша е преплетенъ съ всички страдания на младежъ, изоставенъ самъ да си пробива пътъ въ живота. Изживяното отъ него, като че е съставяло необходимите условия, за да се проявятъ и доразвиятъ въ него всички ония способности, които сѫ го издигнали до високата на изобретател, какъвто не се среща равенъ нему.

Въ 1871 год. той изгубва майка си.

Презъ 1873 год. се оженва за Miss Mary E. Stilwell, една отъ неговите асистентки.

Въ 1884 год. жена му умира, като му остава 3 деца.

Въ 1886 год. той наново се оженва за Miss Mina Miller, дъщеря на единъ богатъ индустрисаецъ на земедѣлски машини, отъ която има още 3 деца.

* * *

Сега Едисонъ е още живъ и е на 84 годишна възрастъ.

Преди 4 години, когато се е чувала 80-годишнината отъ рождениято на Едисонъ, последниятъ при отговарянето на поздравленията е заявилъ упорито, клатейки побелѣлата си глава, ясно гледайки съ своите влажни светло-сиви, необикновено блѣстящи очи:

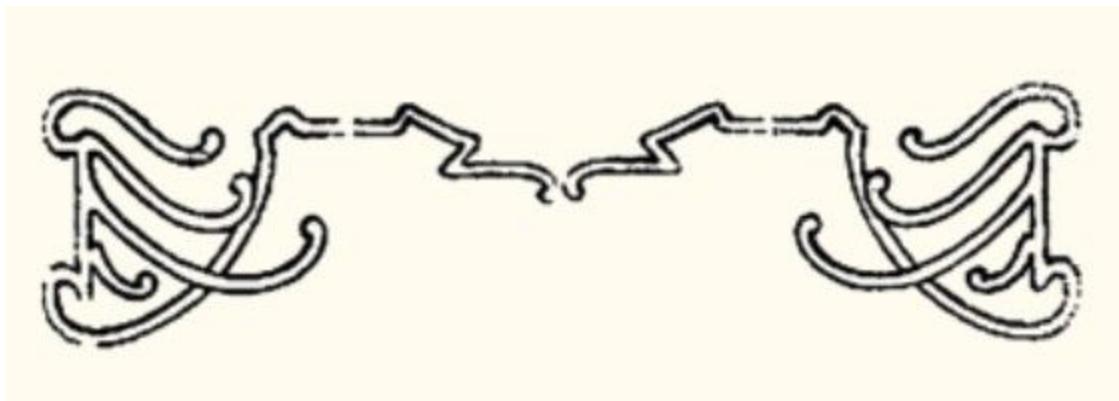
— „Азъ още нѣмамъ намѣрение да си давамъ оставката“.

Може да се надѣваме, че смъртъта нѣма да отнеме Едисона скоро отъ човѣчеството, тъй като Едисоновците сѫ доживѣвали до дѣлбока старостъ, така:

Прадеда му починалъ на 109 години, дѣдо му — на 104 години и баща му — на 100 години.

ଲୋକିଶ୍ଵର

ТОМАСЬ АЛВА ЕДИСОНЪ

I

На петь годишна възрастъ малкиятъ Алва имаше за приятелка дебелата, важна и добра гжска. Тя му позволяваше да я храни отъ ржка, радостно крѣкаше и подхвъркваше съ бѣлитѣ си криле, когато съглеждаше Алва съ синитѣ панталони.

Веднажъ, поглѣждайки въ курника, Алва видѣ чудна за него картина: майка му намѣстваше гжската върху полога съ яйца. „Майко, — извика той, хващайки я за полата, — какво правишъ, тя ще ги смачка“. Майката грижливо го отстрани и намѣсти гжската върху яйцата. „Ехъ, колко си упорита — избѣрбори Алва, клатейки глава, както това правѣше баща му, — не можа ли да измислишъ нѣкоя друга игра!“ — Майката се усмихна и, водейки го за ржка, го изведе изъ курника. — „Отсега нататъкъ нѣма да я закачашъ, Алва, чувашъ ли! Тя ще ни измѣти гжсенца“. Алва иронично погледна майка си и избѣрбори: „Може би тя ще измѣти локомотивъ; това би било хубаво нѣщо“. — Следъ една седмица Алва доближи до полога и протегна ржката си, за да помилва гжската, както е правиль до тогава. Гжската неочеквано бѣрзо изтегли дѣлгата си шия и, тракайки съ човката си, заканително засъска. Алва отскочи назадъ уплашенъ и я погледна очуденъ. Следъ тая случка той много рѣдко идваше да навижида нѣкогашната си приятелка. И когато единъ день дойде да я види, тя го посрещна съ такова грозно съскане, че той безъ да иска отскочи назадъ. Следъ него на вратата се показва гжската и Алва много се уплаши. Отстрани и отзаде ѝ се клатѣха малки сиви гжсенца. Заобиколена отъ тѣхъ, гжската, навеждайки глава до земя, гордо мина презъ вратата и изведе гжсенцата навънъ. Следъ като дойде на себе си, Алва се втурна въ курника, и то право кѣмъ полога. На полога, вмѣсто яйца, той намѣри разхвърлени черупки. Сѫщиятъ день Алва изчезна отъ кѫщи. Търсиха го навсѣкѫде: по съседи, край рѣката, но никѫде не можаха да го намѣрятъ. Убита отъ мжка, майка му се завѣрна у дома си и случайно надникна въ курника.

— Не се доближавай — развѣлнувано изкреша Алва, — азъ мжтя гжсенца!

* * *

Бащата на Алва, Самуель Едисонъ, погълнатъ въ своите търговски работи, малко се грижелъ за развитието на сина си. Веднажъ той попиталъ жена си: „Азъ не виждамъ нашия Алва да играе съ децата; съ какво се занимава той?“ Жена му го отвежда на ръката. Отдалече тъ видѣли фигурата на сина си, че усърдно забива нѣщо въ земята. „Какво правишъ?“ — го попиталъ баща му, когато доближилъ до него. „Нали виждашъ!“ — отговорилъ седемгодишния хлапакъ, — „това е воденица; отъ нея води шосето, а тукъ азъ строя чифликъ“. И той винаги, вместо да играе съ децата, предпочиталъ нѣщо да строи. Той, обаче, никакъ не биль затворено момче. Жителите на малкото американско градче Милано, где живѣло семейството на Едисонъ, обичали червендалестия Алва за веселия му характеръ и звънливите пѣсни.

Много рано Алва се научи да чете. И тогава новата страсть къмъ четене го съвършено завладѣ. Той четѣше отначало всичко. Майка му, умна и образована жена, бивша учителка, имаше доста много книги. Понеже не му позволяваха да чете всичко, той вземаше скришомъ книги отъ дома си, намѣстваше се въ нѣкое забутано място и тамъ се отдаваше на четене. Десетгодишенъ, той бѣше прочелъ много книги, нѣкои отъ които не всѣки възрастенъ би разбралъ; повечето отъ тѣзи книги бѣха технически и по естествените науки. Станалъ дванадесетгодишенъ, Алва отиваше въ градската библиотека. Когато стїпи за пръвъ пътъ въ библиотеката, очите му се разиграха при толкова много книги, наредени по рафтовете предъ него. — „Всички ще прочета“ — реши той, и помоли да му се даде най-крайната на долния рафтъ. — „Коя именно искате?“ — попита библиотекарътъ, — „кажете й заглавието“. — „Азъ още самъ не зная какъ се назва тя; ето онази!“ — посочи Алва съ пръстъ. Библиотекарътъ сви рамене и даде исканата книга. На другия денъ, връщайки прочетената книга, Алва поиска следващата подиръ нея, втората отъ края. Следъ това прочете третата, четвъртата и т.н. По такъвъ начинъ той прочете внимателно толкова книги, колкото имаше на рафта, дълъгъ 5 метра. Книгите бѣха

най-разнообразни. Между тъхъ имаше дори и нѣкои отъ съчиненията на Нютон. Следъ като прочете тия 5 метра книги, Алва разбра, че ако продължава да чете сѣ тъй безразборно, нѣма да има голѣма полза. Затова продължи да чете, но сега почна да ги избира, като предпочиташе книги изъ техниката и художествената литература.

II

Работитѣ на бащата не отиваха добре. Единъ денъ той каза на сина си: „Хайде, друже, самъ изкарвай хлѣба си!“ И го нареди вестникопродаецъ въ влака. Алва не изгуби куражъ. Получилъ отъ баща си малко пари на първо време, младежът закупи ябълки, кифли и всѣкакви сладкиши, и смѣло преметна презъ рамене чантата.

Дванадесетъ годишния Едисонъ продава вестници, цигари и плодове на пѫтниците въ вагона.

— „Прѣсни новини! Вестници и списания!“ — почна да се разнася изъ вагонитѣ неговиятъ звѣнливъ гласъ. — „Бонбони не искате ли, господине?“

Алва така добре подхвана новата си работа, че следъ нѣколко време почувствува нужда отъ четирима помощници. Съ единъ отъ тѣхъ Алва особено се сприятели. Единъ денъ, седейки съ него на стжпалото

на вагона и замислено гледайки бъгашитѣ срещу имъ дървета, Алва потупа приятеля си по рамото. — „Искашь ли, Джемъ, да продаваме два пжти повече вестници?“ — „Не е възможно повече“, убедено възрази тоя, знаейки, че Алва бъше използвалъ всички срѣдства за разпродаждане на тѣхната стока. — „Хайде на басъ!“ — „Добре“. — Сѫщата ноќь се заловиха на работа. Сутринъта по всички гари по пжтя на влака бѣха залепени голѣми афиши, съ едро напечатани известия за военниятѣ действия, които ставаха тогава между северна и южна Америка. Алва телеграфираше тѣзи известия, получавайки ги отъ редакциитѣ на вестницитѣ. Афишитѣ изведнажъ привлѣкоха вниманието на пжтницитѣ. Около тѣхъ почна да се трупа народъ. Но и това не бѣше достатъчно за Алва. Той вече се убеди, че всѣко дѣло може непрекъснато да се подобрява. Въ продължение на нѣколко месеци той даваше въ кжщи само половината отъ печалбитѣ си, а останалата частъ отиваше за никому непознати цели. Когато се движеше влака, Алва почна да изчезва, да се губи нѣкѫде, безъ да знае това и най-близкиятъ му другаръ Джемсъ. Последниятъ веднажъ случайно вижда Алва да влиза въ единъ товаренъ вагонъ, прикаченъ къмъ влака и предназначенъ да служи за пушалня на пжтницитѣ, обаче въ него никой не влизаше. Пжтницитѣ предпочитаха да пушатъ на платформата, а не въ този специаленъ вагонъ. Въ този вагонъ Джемсъ видѣ, че Алва се труди върху нѣщо и го запита, какво прави тамъ? Алва бързо го изблѣска презъ платформата въ съседния вагонъ. Следъ нѣколко дена, раздавайки на другаритѣ си новъ купъ вестници, Алва имъ каза подигравателно: „Ето за тоя викайте по-силно!“ — „Новия ли?“ — попита несрѣчниятъ Бобъ и, разгрѣщайки малкия печатанъ листъ, прочете заглавието му — *Вестникъ на желѣзопжтния клонъ*. — „Ами кждѣ е редакторътъ му?“ — „Прочети отдолу“ — весело отвѣрна Алва, не можейки да задържи радостната си тържествуваща усмивка. Тамъ бѣше напечатано, много четливо, — „Влакъ № 5. Редакторъ и издавателъ — Томасъ Алва Едисонъ“. Следъ това Алва показа на очуденитѣ си приятели една добре обзаведена печатница въ полуутъмния товаренъ вагонъ. Вестникътъ се харчеше въ нѣколко стотинъ броя. Въ него се изнасяше мѣстния животъ, назначенията на желѣзопжтните служащи, произшествия и важни известия за войната. Това бѣ първиятъ вестникъ, който се издаваше въ движещъ се влакъ. Сега самиятъ Алва не продаваше вестници. Подъ звука на колелата той

работъше въ своята печатница и четъше книги, които закупи въ голямо количество. Особено го заинтересува въ това време химията. Въ същия вагонъ той устрои нѣщо като лаборатория и почна да прави опити, споредъ прочетеното въ книгите. Опитите излизаха много сполучливи и той се увличаше съ повече и повече въ тяхъ. Но тукъ стана и едно нещастие. Когато се движеше влакътъ, вагонътъ, въ който бѣше лабораторията на Алва, силно се тласна и падналото на пода шише съ фосфоръ се счупи. Фосфорътъ се запали и огънътъ почна бързо да се разпространява. Кондукторътъ пристигна на време и угаси пожара, като същевременно изхвърли скъпоценното имущество на Алва изъ вагона, а самия него наби тъй жестоко, че го направи да оглушее за цѣлъ животъ.

Разярениятъ кондукторъ изхвърля Едисона и печатницата му вънъ отъ вагона и отпътувалъ безъ тяхъ.

На най-близката гара Алва излъзе заедно съ Джемсъ и почна да събира разхвърлените край линията части отъ печатницата, книгите и химическите апарати. Но отъ тази случка Алва не се обезсърдчи. Той си уреди нова печатница, сега вече въ зимника на бащината си къща и пакъ почна да издава вестникъ. И този вестникъ тръгна добре. Но и тука го очакваше несполука. Въ единъ отъ броевете той изруга единъ мошеникъ. Този го срещна веднажъ край рѣката, хвана го, и безъ много приказки, го бълсна въ рѣката. Тогава той бѣше 15 годишенъ момъкъ и знаеше да плава; това му помогна да стигне благополучно на

отсрещния бръгъ. За негово щастие, цълата история се свърши съ това, че той гълтна малко вода. Следът тая неочеквана баня, Едисонъ се убеди, че да си играешъ съ вестникъ е толкова опасно, колкото и да играешъ съ фосфоръ. Химическите опити го изложиха на единъ пожаръ, а вестникарските опити завършиха съ неочеквана баня. И той реши да си избере по-сериозно занятие, което да не го излага на толкова опасности.

III

Въ града Портъ-Гуронъ, кждето се премѣсти семейството на Едисонъ отъ Милано, Алва разви извѣнредно голѣма, за неговата възрастъ, дейностъ. Издавайки своя новъ вестникъ, той нареди въ зимника доста обширна лаборатория, тамъ построи първия си моделъ на парна машина и непрекъснато четѣше сериозни научни книги; особено много, обаче, го интересуваше телографа. За последния той мислѣше, че е върха на човѣшкия гений. Като искаше да изучи добре неговото устройство, той си купи всички книги, които описваха устройството и действието му и ги четѣше съ такова увлѣчение, както други четѣха нѣкои увлѣкателни романи. Отъ тель за печка и празни шишета той направи домашенъ телографъ и съедини лабораторията си (въ зимника) съ дома въ който живѣеше неговиятъ другаръ Джемсъ. Съ така построения телографъ, двамата другари започнаха да се разбираятъ чрезъ „телеграми“. Този телографъ, обаче, не задоволи Алва. Неговата единственна мечта бѣ, да се научи да работи на истински телографъ. Въ сѫщото време той продължаваше да търгува съ продаване на вестници въ влаковетѣ, като избираще такова време, когато срѣдъ персонала нѣмаше сърдитиятъ кондукторъ.

Презъ единъ хубавъ лѣтенъ день Алва слѣзе отъ влака на една малка гара, за да изпълни една дадена му поржчка за книги. Свѣршилъ работата си, той се върна на гарата, за да чака обратния влакъ. — „Ало, Джо“, — весело извика младия Алва, забелязвайки познатия телрафистъ. — „Кога ще има влакъ за Портъ-Гуронъ?“ — „Ето, почакай малко, бѣрзиятъ скоро ще мине“. Алва винаги гледаше да си има приятели между телрафистите. Той седна на пейката до Джонъ, като продължаваха да си приказватъ. Не следъ много се дочу шумътъ отъ пристигането на влака. Последниятъ бѣрзо се приближаваше. „Ето и влакътъ“, — каза Джонъ, поглеждайки къмъ желѣзопътната линия. Но веднага лицето му стана като на мъртвецъ. Той скочи и ужасенъ дигна рѣзетъ си. — „Ахъ“, — изохка той. Очудениятъ Алва погледна въ сѫщата посока и мигновенно, като че нѣкоя пружина го изхвърли напредъ, така бѣрзо той се затече къмъ тази посока. Отъ този моментъ

минаха само нѣколко секунди, презъ които Алва не чуваше нито виковетѣ, които се разнасяха по гарата, нито ужасното свирене на локомотивната свирка, нито гърма и скърцането на желѣзното чудовище, което сѣкашъ поглъщаше релсите. У него остана само зрението. Той виждаше само сияещите на слънцето релси и между тѣхъ ярко червената рокличка на заиграло се детенце. — Само да го достигне бѣ неговия устремъ. И ето вече Алва е до него. Детенцето изплашено дигна ржичките си. Алва го сграбчва съ последни сили и, притискайки го къмъ гърдите си, се напъна да прескочи релсите. Въ това време нѣщо силно го удари по краката и, изгубвайки равновесие, той падна съ лицето къмъ земята, безъ да изтърве детето отъ ржетѣ си. Около главата му профуча влака, раздрусаща земята. Въ това време се чу ужасенъ викъ. — „Кажете, какво съмъ длъженъ да направя за васъ?“ — викаше разплаканъ началника на гарата, бащата на спасеното дете, държайки Алва за раменетѣ. — „Искате ли презъ цѣлия си животъ да Ви давамъ 20% отъ заплатата си?... 30% ще Ви давамъ!“ — „Мистеръ Макензи“, — плахо продума Алва, — „не искамъ нищо друго, само ме научете на телеграфния занаятъ“. — Подиръ 5 месеци Алва, следъ сполучливо издържанъ изпитъ, получи назначение за телеграфистъ въ Портъ-Гуронъ. Сега той се считаше за най-щастливия човѣкъ на свѣта. Още преди да издържи изпита си, той съ собствените си сили построи телеграфъ между града и най-близкото село и отвори въ една бакалница своя кантора. Прочее, въ този си опитъ той не сполучи и кантората му се закри. Въ това време Алва Едисонъ бѣше вече на 16 години. Неговиятъ учитель на телеграфното изкуство и не подозираше, че той въведе бѫдещия гениаленъ изобретателъ въ истинския му путь.

* * *

Като телеграфистъ, Алва Едисонъ се оказва не твърде добъръ, затова и презъ 4-тѣхъ години на своята служба той промѣня много място въ разни градове. По-право казано — него го изгонватъ отъ всѣкїде. И какъ да го не изгонватъ? — Началникътъ на една телеграфна централа, желаейки да контролира да не спятъ неговите чиновници презъ време на нощното дежурство, наредилъ, щото всѣки

половинъ часть да му телеграфирана отъ по-рано цифра „шестъ“. На Едисонъ, който също тръбвало да изпълнява тази наредба, омръзнало това, а най-главното, това го откъсвало вечерно време отъ любимите му занятия — да чете и прави нови апарати. За да се спаси отъ тази неприятна работа, а същевременно да задоволи и началството си, той съединилъ телеграфния апаратъ съ часовника, посредствомъ едно колелце, което да се върти заедно съ часовниковата стрелка, а на самия апаратъ добавилъ особено приспособление, което да предава думата „шестъ“. Сега Едисонъ можелъ спокойно да се занимава съ своите работи, а всички половинъ часъ до строгия началникъ пристигала редовно, точно на определеното време, телеграма — „шестъ, шестъ, шестъ“. Това е било първото изобретение на Едисона въ телографа. Следъ време това откритие се използва въ телографа и електрическото звънче, но на времето си то му причини зло. Фокусът биль открилъ (и то поради голъмата точност и правилност на предаваните знакове) и на младия изобретател предложили да си търси друго място.

Второто изобретение на Едисона е било единъ апаратъ, който давалъ възможност отъ две различни станции, по една и съща жица, едновременно да се изпращатъ различни телеграми. По-късно този апаратъ билъ приетъ съ възторгъ. Сега, обаче, Едисонъ е подиграванъ и пакъ му било предложено да си търси друго място и тамъ да се занимава съ подобни дреболии.

Отъ всичко до тукъ Едисонъ не се отчайва, а потърска работа въ друго телеграфно бюро. Но тамъ, занимавайки се съ химически опити, той счупва едно голъмо стъкло съ сърна киселина, отъ което много скжпи нъща и покъщнина се повреждатъ. Едисонъ билъ принуденъ да си търси ново място, като чиновникъ. Като скитникъ е ходилъ отъ едно място на друго, безъ да може да се задържи повече време на едно място. Така, на една служба много го дразнели „хлъбарките“, които слизали до неговата маса по стената. За да се успокои, Едисонъ приложилъ къмъ тъхъ „най-голъмoto наказание“. За тази цел той прикрепилъ до стената, предъ себе си, две медни жици и ги съединилъ така, че когато хлъбарката се докосне до тъхъ, веригата се затваряла и животното изгаряло веднага, като отъ него оставало само една тънка струя отъ димъ. Но и това изобретение не се харесало на неговото началство и му причинило нападки.

Веднажъ между дветѣ станции — Сорни и Портъ-Гуронъ, които се раздѣлятъ отъ широка рѣка, се скжсва телеграфната жица. Тази повреда можела да се поправи едва на следния денъ и телеграмитѣ, които трѣбвало да се изпратятъ отъ Америка били толкова много, че образували две голѣми купчини. И тукъ Едисонъ предложилъ своята помощъ. Неговата помощъ, както обикновено, била посрещната подигравателно, но въпрѣки това, за да се повеселятъ, решили да го оставятъ да прави, каквото ще. Новината за нѣкоя нова измислица на Едисона, когото познаваха като веселякъ, бѣрзо се разнесла изъ града и любители на смѣха почнали да се стичатъ на брѣга, кѫдето хладноокръвниятъ Едисонъ вече биль докаралъ единъ обикновенъ локомотивъ. Този локомотивъ изпълнявалъ временно ролята на предавателенъ апаратъ, придвижаващъ се, разбира се, съ шагите и смѣха на съbralата се тѣлпа. Локомотивната свирка започнала да издава звукове, дѣрпана отъ Едисонъ, и то такива, които отговаряли на телеграфните знакове: ту, ту, ту-у ту-у, ту-у... На другия брѣгъ на рѣката, чувайки необикновениятъ ревъ на локомотива и забелязвайки край него тѣлпа, сѫщо почнала да се стича тѣлпа отъ хора. Като че хората отъ двата брѣга били полудѣли, толкова недоумявали отъ това, че се вършело около тѣхъ.

Локомотивътъ, обаче, изпѣвайки куплетъ следъ куплетъ, замълчавалъ отъ време на време и после наново започвалъ да повтаря сѫщите кжси и дѣлги звукови сигнали съ едни и сѫщи паузи помежду тѣхъ. И така, като повтарялъ едни и сѫщи сигнали, той искалъ да втѣлпи на своите неразбрани слушатели мелодията на нѣкаква си особена пѣсенчица. Телеграфистътъ отъ другия брѣгъ разбралъ и съ всичката си сила се ударилъ по челото. — „Ахъ, какво съмъ магаре! Ахъ, какъвъ съмъ глупакъ“ — викаль той.

— „Какво е това, какво стана?“ — го запитвала тѣлпата около него.

— „Да, дяволъ го взель, той приказва съ насъ по Морзовата азбука“.

Локомотивътъ пакъ захваналъ своя звуковъ куплетъ.

— „Хайде, сега, чувате ли? — Ей, вие въ Сорни! Разбирате ли ме?“

Локомотивътъ замълчалъ, но веднага пакъ започналъ съ ожесточение.

— „Ха, ха, ха!“ — се изсмѣль телеграфистъ отъ отсрещния брѣгъ, като се изкривилъ отъ смѣхъ. — „Чувайте, чувайте, какво той прибави. — Ей, вие сополанитѣ — въ Сорни. Разбирайте ли ме?“

Възторженъ смѣхъ се разнесъль по брѣга. Следъ нѣколко минути локомотивнитѣ свирки се изругали една друга и веднага се почнали служебнитѣ разговори.

Скоро следъ това дветѣ станции предали телеграмитѣ, които се били набрали и купчинитѣ отъ тѣхъ се разчистили. За тази остроумна измислица, Едисонъ биль похваленъ отъ много, но понеже той биль безъ работа, нищо не му заплатили за това.

А точно по това време той можель да си обрѣща джобоветѣ безъ нѣкаква опасность, че отъ тѣхъ може да изпадне нѣщо; още повече, че отъ две седмици биль останалъ безъ работа. Въ такива моменти, каквito той често преживявалъ, Едисонъ нѣмалъ пари и за хлѣбъ; тогава той отивалъ пешъ въ нѣкой съседенъ градъ; тамъ се настанивалъ въ нова телеграфна кантора, за да се раздѣли следъ непродължително време съ нейния стопанинъ (въ Америка телеграфът се експлоатира отъ частни лица), който при раздѣлата съ него му отправялъ следнитѣ напѣтствени думи:

— „Никога отъ васъ, друже, нѣма да стане добъръ телеграфистъ. Винаги вмѣсто работа, се занимавате съ нѣкоя дреболия“.

Следъ шестгодишнитѣ телеграфни митарства, когато Едисонъ навършвалъ 22 години, щастието се усмихнало за него. Най-сетне се намѣрилъ умния човѣкъ, който веднага оценилъ способноститѣ на Едисонъ и го възнаградилъ съ пари, колкото се следва. Това трѣбвало да стане, и то, действително, станало. Ето какъ станало това:

Въ едно отъ най-оживѣнитѣ телеграфни дружества на Ню-Йоркъ, въ разгара на работния сезонъ, се развалилъ апаратъ до такава степень, че никой не можель да го поправи. Директорът си скубель коситѣ, дружеството всѣка минута търпѣло грамадни загуби. Ето, че въ този моментъ се явиль Едисонъ въ сѫщата кантора, за да търси служба. Следъ обичайния отказъ отъ страна на управлението, нему на излизане било предложено да се опита да поправи разваления апаратъ. Едисонъ се върналъ, разгледалъ апаратъ и следъ половинъ часъ апаратъ биль поправенъ и започналъ да работи. Нѣщо повече, той още сѫщия моментъ го и усъвършенствувалъ.

Оттукъ се започва славата на Едисонъ. Едва стжпващъ на краката си, той незабавно изнамира автоматическия печатащъ телеграфенъ апаратъ. Това е истинска революция въ телеграфната техника. Сстриятъ до тогава телеграфъ бързо отстжпва мѣстото си на новия телеграфъ, изнамѣренъ отъ Едисонъ, толкова приличащъ на своя предшественикъ, колкото единъ юноша въ разцвѣта на силитѣ си прилича на грохналия старецъ. Скоро цѣлиятъ свѣтъ узнава, че не Едисонъ е лошъ телеграфистъ, а лошъ е презъ това време самия телеграфъ, който очаква своя Едисонъ.

По-рано телеграмитѣ се изпращали само по една жица и то въ една посока, а срещнитѣ телеграми трѣбвало да се изпращатъ по друга жица, или да чакатъ когато първата жица се освободи, което или скжпо струвало (при двойни жици), или бавно ставало предаването.

Споредъ усьвършенствуването, което въвежда Едисонъ въ телеграфа, по една и сѫща жица, едновременно, може да се предаватъ две различни телеграми въ противоположни посоки. По-рано, за да се запише получената телеграма, телеграфистътъ бил длѣженъ отначало да я дешифрира, а сега телеграмата направо се появява на книга, написана съ обикновени печатни букви. Отъ това усьвършенствуване броятъ на предаваемитѣ думи стига до 3 хиляди на минута.

* * *

Отъ този моментъ започва, новъ, блестящъ периодъ отъ живота на Едисонъ. Той вече е прекрачилъ, тъй да се каже, невидимия прагъ на човѣшката глупостъ. Ако по-рано хората, заради неговите изобретения, го гонѣли отвсѣкѫде и го лишавали отъ залъка хлѣбъ, то сега чакали съ жадностъ нѣкое негово ново изобретение, което откупвали предварително.

Веднажъ, въ началото на изобретателната му дейностъ, директорътъ на една голѣма фирма запиталъ Едисона, колко иска за едно негово изобретение по телеграфа. Едисонъ помислилъ: „Хубаво би било да получа 5 хиляди долара, но и отъ 3 хиляди не бихъ се отказалъ“, но като не се решилъ да заяви искането си, нерешително казалъ: „Азъ се затруднявамъ да кажа... сами вие посочете цената“...

Директорът намръщил вежди и заявил: „Ще Ви задоволята ли 40 хиляди долара?“...

Сега вече Едисонъ свободно можел да се отдава на своите любими занятия. Той като че натисналъ нѣкакъвъ си тайнственъ бутона въ своя удивителенъ мозъкъ и оттогава започва да се излива потокъ отъ все нови и нови изобретения. — „Чуйте, млади човѣче, подъ вашите крака не успѣва да истине пжтя къмъ насъ“ — казвалъ му очуденъ шефа на учреждението, кѫдето Едисонъ зарегистриралъ своите изобретения. Описанието на Едисоновите изобретения, които той е зарегистриралъ до сега, съставлява голѣмо съчинение, което състои отъ нѣколко тома. Достатъчно е да се каже, че само въ отдѣла на електрическото освѣтление се наброяватъ у него повече отъ хиляда изобретения.

Съ получената сума Едисонъ построява една четириетажна лаборатория въ Newark, при New-Jersey. Лабораторията бързо се разраства и числото на лаборантите въ нея скоро достига 50, а въ 1873 год. това число бързо нараства до 300. Поради многото работа, презъ сѫщата тази година, той се принуждава да разшири лабораторията си, като сѫщевременно я премѣства въ Menlo-Park, въ New-Jersey, на линията за Филаделфия, 34 кlm. отъ Ню-Йоркъ. Тукъ се зараждатъ, усъвършенствуватъ и даватъ гениални изобретения на свѣта. Отъ частъ на тѣзи изобретения, въ течение на 3 години, отъ вложените 40,000 долари, той получава да добие една печалба отъ 400,000 долари. Само за опити, презъ този периодъ време, е изразходвано 100,000 долари.

* * *

Въ 1878 г. въ редакцията на единъ известенъ Ню-Йоркски вестникъ се явилъ единъ младъ човѣкъ съ избръснато лице и тѣмна коса, спущаща се на високото му чело. — „Ехъ, че нахалникъ, влиза и дори не поздравлява“, — раздразнено си помислилъ редакторътъ.

Младият човек се държал странно. Не говорейки нито дума, той сложил на масата една малка машинка и завъртъл няколко пъти нейната дръжка. Редакторът посегнал къмъ звънеца, за да заповеда да изведат този, по всяка въроятност, ненормален човек; но вътози момент той чул машинката ясно да изговаря отъ масата: „Здравейте! Какъ сте? — Познавате ли се съ фонографа. Това съмъ азъ! — Зашемеденият редактор падналъ на облегалото на стола, гледайки изплашенъ въ проницателните очи на Алва Едисонъ, по устните на когото се долавяла приятна усмивка.

Фонографътъ, това е същото като сегашния грамофонъ. Неговото действие се основава на това, че всички звукъ представлява отъ себе си раздвижване на въздуха, и то такова раздвижване, което наричаме трептение (или колебание). Тия, именно, трептения Едисонъ съумѣлъ не само да улови съ своя апаратъ, но и отново да ги превърне въ звукове. За тази цел той взелъ една тръба, имаща видъ на фуния и къмъ по-тъсния ѝ край прикрепилъ тънка пъргава мембрана, въ срѣдата на която прикрепилъ остра игличка. Тръбата съ игличката поставилъ срещу въртящъ се валякъ, намазанъ съ особенъ съставъ. Следъ това той произнесълъ няколко думи срещу широкия отворъ. Мембраната затрептѣла и игличката оставила върху валячето следи отъ произнесенитѣ звукове. Понеже отъ единъ опредѣленъ звукъ се получаватъ напълно опредѣлени колебания на въздуха, то достатъчно било на Едисона да накара игличката да премине отново по ония същите следи на валячето, за да накара мембраната да затрепти така, както и по-рано. По такъвъ начинъ, Едисонъ сполучилъ да запише и после възпроизведе изговоренитѣ отъ него звукове.

Редакторът се оказалъ уменъ човекъ и приель великото изобретение съ възторгъ; съвсемъ не така, както малко по-късно къмъ него се отнесълъ единъ мѣдъръ парижки академикъ. Случаятъ е билъ следния. Когато въ заседанията на парижката академия на науките представителътъ на Едисонъ направилъ подробенъ докладъ и заставилъ да говори фонографа, този мѣдъръ академикъ скочилъ отъ креслото и нахврляйки се къмъ докладчика, го хваналъ за шията: „Той ни мами, считайки ни за будали — викаль побѣснѣлиятъ академикъ; това е обикновенъ фокусникъ“. Него едва съ мѣжа можали да успокоятъ. Представителътъ на Едисонъ направилъ своите демонстрации и миналъ въ другата стая. Но и тогава мѣдрецътъ на

науката упорито заявявалъ: „Азъ сè пакъ не мога да повървамъ, щото единъ простъ металъ да може да замъни едно благородно човъшко гърло. Все пакъ, това е нѣкаква звукова измама“.

Самъ Едисонъ е билъ извѣнредно много влюбенъ въ това свое изобретение. Веднажъ, обясняйки устройството на фонографа на свои приятели, той прекратилъ обясненията си неочеквано и замислено, гледайки на страни, сякашъ приказвайки съ себе си, казалъ: „Вие знаете, че азъ изнамѣрихъ много машини, но тая“ — поглеждайки фонографа, — „е най-любимото ми дете.“ — Други пътъ, когато е ставало дума за фонографа, Едисонъ признавалъ, че винаги е усъщалъ чувство на страхъ, при изпитването на нѣкое ново изобретение. Но сѫщия признава, че никога презъ живота си не билъ така потресенъ, както въ момента, когато фонографътъ за пръвъ пътъ повторилъ неговия гласъ. Нека, при това, не се забравя, че Едисонъ е билъ глухъ. Тази глухота му била причинена отъ ударитъ на кондуктора, следъ създадения отъ него пожаръ въ товарния вагонъ, кѫдето е правилъ своите опити. И при все това, Едисонъ прекрасно чувалъ, за което му помогнало развитата въ него способностъ на „вжтрешенъ слухъ“. За тази целъ той допиралъ главата си до фонографа, и така той чувалъ даже и по-хубаво, отколкото други съ нормаленъ слухъ. — „Какъ фалшиво звучи тукъ флейтата“, — ядосано забелязвалъ той, изслушвайки по свой начинъ нѣкои концертни песни, изпълнявани на фонографа му. Когато пъкъ не му се е удавало даолови нѣкои особено слаби звукове, тогава той захапвалъ съ зѣби дървенитъ части на фонографа. — „Не се беспокойте, съ помощта на зѣбите и черепа, азъ чувамъ по-добре отъ васъ“, — казалъ той, усмихвайки се на своите приятели, — „тѣй като така на менъ съвсемъ не пречи страничния шумъ“.

Вестъта, че Едисонъ изнамѣрилъ говоряща машина, мигновено се разнесла изъ цѣлия Ню-Йоркъ и въ работилниците на изобретателя, намиращи се на нѣколко километри отъ града, се запътили толкова много посетители, че е станало нужда презъ тия дни да се пускатъ специални влакове. За това свое изобретение Едисонъ получилъ 100,000 долари и 20% отъ печалбитъ.

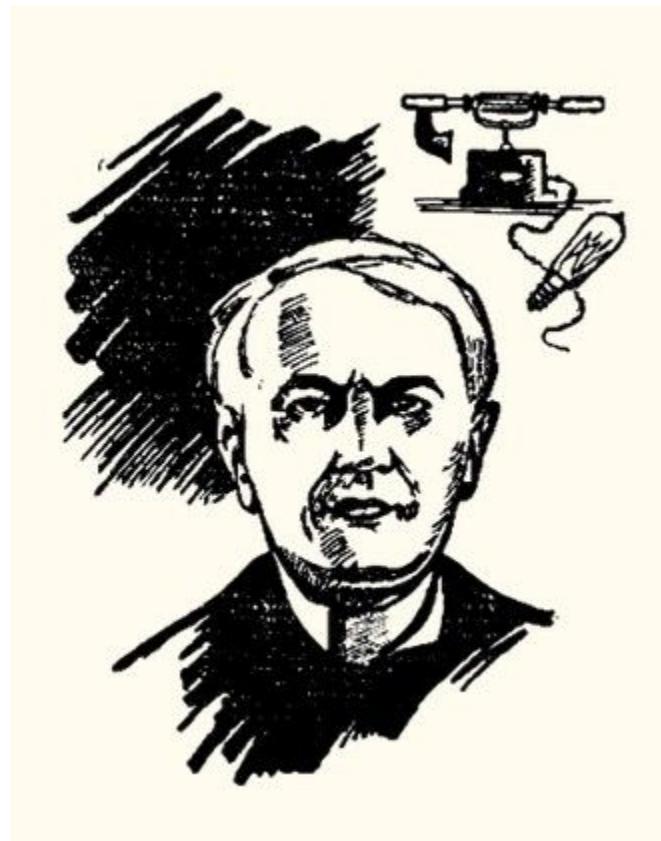
Минала една година, въ сѫщия вестникъ се появило съобщение, което на всички се видѣло като нѣщо невѣроятно, за което редакторътъ безъ малко щѣль да уволни сътрудника, който го напечаталъ. И имало

зашо! — Въ една бележка на вестника се съобщавало, че ужъ Едисонъ бил изнамърил свѣтлина, която се предавала по жици и ослѣпително свѣтѣла въ малки обли фенерчета отъ стъкло. Сътрудникътъ обаче не само останалъ на служба, но администрацията на желѣзниците била принудена отново да пушта специални влакове, за пренасяне до работилниците на гениалния изобретателъ всички желаещи да видятъ току-що инсталираните електрически лампички. Само за единъ день Едисонъ бил посетенъ отъ 3000 души. — За опитите си, при усъвършенствуването на електрическата лампа, за жички отъ платина и вжгленъ, сѫ били изразходвани около 40,000 долари.

Голѣмиятъ успехъ на електрическите крушки веднага повишава акциите на дружеството „Едисонъ“ отъ 100 на 3000. За пръвъ пътъ сѫ били инсталирани 700 лампи за демонстрация въ Menlo-Park и 120 — въ парахода Колумбия.

Този пътъ той не продава изобретението си, а построява своя фабрика за електрически крушки. Последната получава толкова много поръчки, колкото никоя фабрика до днесъ не е получавала. Парижкото изложение, въ 1881 год. е било освѣтлено съ такива лампи.

Следващото велико изобретение на Едисонъ е телефона. Вѣрно е, че преди него нѣкои (Bell и Reis) били вече открили нѣщо изъ тази областъ, но то почти нѣмало никакво практическо приложение. Този телефонъ, отъ който се ползвуваме сега, дължи своето съществуване на Едисона.

Едисонъ — на млади години.

Както при фонографа, Едисонъ използва същото свойство на всъки звукъ, — да произвежда трептения на въздуха, или както се казва още — да произвежда звукови вълни. Само че сега той поставилъ мембрата на тръбата до своите устни и прекаралъ отъ нея жица до другата мембра на, която се долепя до ухото. Така инсталiranъ апаратъ, като се изговори срещу едната мембра — „Ало“, звуковитъ вълни се пренасятъ по жицата, достигатъ до мембрата, поставена до ухото и тамъ ясно се чуватъ изговоренитъ звукове, макаръ че апаратитъ съ отдалечени единъ отъ други на разстояние до 1 километъръ. Разбира се, че обикновена жица не би могла да предаде звуковитъ вълни на такова разстояние. Едисонъ можалъ да постигне това съ помощта на електрическия токъ. Сега по телефона може да се говори на разстояние отъ нѣколко стотици километри.

За това изобретение Едисонъ получилъ отъ Union Telegraph Company 100,000 долари, по 6,000 долари годишно въ продължение на 16 години и по 12,000 долари годишно за по-нататъшни усъвършенствования. За използването на същите изобретения въ

Англия, той получилъ 30,000 фунта стерлинги, платени отъ Colonel Gournand.

Въ 1888 г. Едисонъ усъвършенствувалъ динамо-машината и построилъ такава, съ тежесть отъ 27 тона, за гр. Парижъ. Следъ това той замѣнилъ тежкия оловенъ акумуляторъ съ новъ, нареченъ Едисоновъ. Последниятъ се състои отъ никель, желѣзо и калиева основа.

Отъ негово време започнали за пръвъ пътъ да се строятъ трамвайнни линии и електрически мрежи.

Благодарение на него, сега имаме въведени норми въ свѣтовната индустрия за контакти, предпазители, обхватки и витла на лампи, въ кинематографичните апарати — размѣритѣ на филмитѣ, като навсѣкѫде се използватъ дадения отъ него Едисоновъ форматъ.

Едисонъ е турилъ началото и на друго едно велико откритие на човѣшкия гений, — то е киното. Той пръвъ, въ 1891 г. приготвя апаратъ, съ помощта на който да може бързо да се смѣняватъ последователните измѣнения, които ставатъ съ явленията около насъ, снети на фотографична лента.

Твърде много Едисонъ е работилъ въ областта на електричеството. Отъ него е поставено началото на съвременния начинъ за освѣтление чрезъ електрическа свѣтлина.

Едисонъ не е останалъ чуждъ и къмъ звездитѣ. Той изнамира апаратъ, чрезъ който да може да се опредѣли температурата и на най-отдалечените звезди. Този апаратъ той нарича „тазиметъ“.

Въ 1912 год. Едисонъ осъществява една друга своя мечта, а именно — да съедини фонографа съ кинематографа, т.е., тури началото на говорящия филмъ, при който на экрана хората не само се движатъ, но и говорятъ.

Томасъ Алва Едисонъ е вече много старъ. Периодътъ на неговата бурна изобретателска дейност е преминалъ, но човѣчеството все още чака нѣщо ново отъ него... Не може човѣкъ да се помири лесно съ мисъльта, че тази гениална глава, която до сега е дала толкова много и ценни изобретения, ще остане бездейна!...

* * *

Построеният от Едисона заводъ за изобретения, намиращъ се близо до Ню-Йоркъ, въ политъ на Оранжевите планини, е най-удивителното нѣщо, което може да се срещне. Сякашъ тукъ самият човѣшки мозъкъ е раздѣленъ на части и заключенъ въ безчислено количество най-тѣнки и най-точни прибори, машини и апарати. Всѣка част на този гигантски мозъкъ носи опредѣлено задължение, да изработи въ детайли всичко, което й е поръчано. Още преди 30 години е можело да се види, какъ срѣдъ тази непроходима гора отъ машини, тича човѣкъ съ зацепана работническа куртка, невчесанъ, съ мръсни рѣце и будни блѣстящи очи.

Това е Едисонъ, който довель мисъльта си до края, сега вика времето на помощъ, за да доизкара и тури въ действие новия, още отъ никого невиденъ уредъ. Ето и последната бурмичка готова, апаратът е слобенъ и проникващият лжъ на човѣшкия гений блесва въ свѣта, и отъ лабораторията на мозъка се създава нѣщо невидено до този моментъ. Случвало се понѣкога и така, че сутринъта у Едисона се заражда нѣкоя мисъль, и до вечеръта той я вече превръща въ действителностъ, чрезъ завършения моделъ.

Веднажъ Едисонъ ималъ нужда отъ нѣкаквъ си особенъ химически съставъ, за да получи най-подходящъ материалъ за направата на цилиндритъ на фонографа си. За тази целъ той си доставилъ цѣла химическа библиотека отъ Лондонъ, Парижъ, Ню-Йоркъ. И следъ като я доставилъ, цѣли шестъ седмици се затворилъ въ своята лаборатория за да ги проучва. Тамъ той ядѣлъ и спѣлъ, безъ да се отдѣли отъ креслото си. Презъ това време той прочелъ всички книги, направилъ отъ тѣхъ изводки, събрали ги въ единъ голѣмъ томъ и направилъ 2000 опити. Въ резултатъ, търсениятъ съставъ биль намѣренъ.

Други пѫть той цѣли 60 часа подредъ се мжчилъ съ едно изобретение и го оставилъ само следъ като моделътъ почналъ редовно да работи.

* * *

Ето самъ Едисонъ какво ни разказва за единъ опитъ, — надъ своя фонографъ:

„Седемъ месеци азъ работихъ по 18–20 часа дневно, върху чистото произнасяне отъ фонографа ми на думата «специа». Много, много пъти азъ повтаряхъ предъ фонографа думите; «Специа, специа»; той, обаче, упорито отговаряше: «Пециа, пециа». Можеше, наистина, да се полудѣе!“ — Въ края на краищата, Едисонъ накаралъ своя непослушникъ да произнесе четливо и този едва доловимъ звукъ „с“. По него време Едисонъ работѣлъ извѣнредно много. Той лѣгалъ да спи върху масата на своята лаборатория, като слагалъ подъ главата си книги. Презъ цѣлото време на бурната си работа, гениятъ на Едисонъ се развивалъ не само на дѣлбочина, но и на ширина, като обхващалъ всички страни на човѣшката дейност. И сега мжчно може да се посочи такава областъ, въ която той да не е оставилъ следи. Дори и восьчната хартия, която има толкова голѣмо разпространение въ медицината, е въведена за пръвъ пътъ отъ Едисона. Сѫщо и думата „Ало“, съ която въ цѣлия свѣтъ започватъ телефонните разговори, е употребѣна за пръвъ пътъ отъ него. Хиляди други дребни изобретения сѫ забравени отъ него, или преостѣпени и носятъ други имена, като напримѣръ, пишещата машина „Ремингтонъ“, която се нарича така, защото братя Ремингтонъ я купили отъ Едисона.

* * *

Ето какво ни разказва самъ Едисонъ за своята електрическа лампа (по случай 50-годишнината отъ изнамирането й, чествувано миналата година):

Мнозина преди мене, които сѫ разполагали съ повече знания, сѫ се опитвали да изобретятъ електрическа лампа, но въпрѣки своето огромно знание, не сѫ успѣли. Защо? — Защото не сѫ били постоянни и тѣрпеливи и не сѫ искали да се жертвуватъ за науката и човѣчеството.

Ако азъ и моя щастливъ помощникъ Бечелоръ не бѣхме тѣрпеливи и не се морѣхме съ години, може би електрическата лампа нѣмаше да бѫде изнамѣрена и до днесъ.

Какъ сме работѣли? — Търсѣхме едно такова растение, чиито влакна да могатъ винаги да предаватъ безъ никаква промѣна електрическия токъ. Ние овжгяхме извѣнредно много влакна отъ растения, но все не можѣхме да получимъ оная трайност, която ни бѣше необходима. Най-после азъ овжглихъ едно японско растение, което получихъ отъ една дама и видѣхъ, че съмъ намѣрилъ търсената материя. Отъ всичко това вие виждате, че при едно откритие сѫ много по-важни постоянството и търпението, отколкото гениалността и остроумието.

* * *

И сега още Едисонъ, макаръ и на много напреднала възрастъ (84 год.), много работи. По настоящемъ той е заетъ отъ много важния за мировата техника въпросъ, а именно — да се намѣри начинъ за приготовление на изкуственъ каучукъ, който съ такъвъ трудъ се добива за нуждите на гumenата индустрия.

И до сега той е запазилъ присѫщото му шегаджийство и способността къмъ тънка ирония. Попитали го веднажъ за съветъ, трѣба ли на църквите да се поставя гръмоотводъ? — „Разбира се“, — сериозно отговорилъ Едисонъ. — „И Господъ понѣкога може да бѫде много разсѧянъ“.

Въпрѣки това, че името на Едисонъ е известно на всички въ Америка, а сѫщо и въ цѣлия свѣтъ, той е извѣнредно скроменъ човѣкъ. Той упорито се отказва отъ всѣкакво чествуване. — „Даже и за 100 хиляди долари не бихъ се съгласилъ да седя два часа, за да изслушвамъ хваления“, — казаль той.

Веднажъ въ неговата лаборатория единъ практиканть, отъ едно богато буржоазно семейство, се отказалъ да измие единъ омърсенъ апаратъ. — „Азъ не съмъ слуга, за да мия сѫдове“, — заявиль той...

— „Ахъ, извинете“, — му отговорилъ Едисонъ. — „Азъ не предполагахъ, че такава работа може да Ви унижи. Човѣкъ отъ такъвъ произходъ и съ такива способности“, — съ тънка ирония продължилъ Едисонъ, — „разбира се, не трѣба да си цапа рѣцетъ. Дайте, азъ ще

направя това. Азъ съмъ свикналь на такава работа“. И, засуквайки ржкавитѣ си, той взелъ парцалъ и измиль апарата.

* * *

Едисонъ обикновено не приема никакво посещение и не прави изявления. Носи обикновенъ стоманенъ часовникъ, който, като се повреди, не го дава на поправка, а си купува новъ.

Неговата библиотека съдържа около 60,000 тома книги.

Обича семейния животъ.

Цени своите стари машинари на известните си изобретения.

Обича музиката, особено IX-та симфония на Бетховена.

Отъ писателите най-вече обича Балзакъ и Дюма.

Привърженикъ е на умъреността въ всъко отношение.

Той никога въ живота си не е пилъ алкохолъ. Обича само чаша кафе съ една пура.

Редовно всъка седмица по веднаждъ посещава кинематографа.

За тонфилма има отлично мнение и му предрича блъскаво бѫдеще.

Презъ време на последната война, той е работилъ за отбрана срещу подводници.

Една отъ последните му мечти е да може да получи изкуственъ каучукъ, тъй нуженъ за Америка.

* * *

Единъ денъ Едисонъ, като претърсвалъ купъ стари книги, захвърлени въ единъ жгъль, намърилъ една книга, която предизвикала въ него силно вълнение. Тая книга била онова „Ржководство по химия“, което нѣкога възбудило въ него силно любопитство и което прочель съ голѣмо увлѣчение, макаръ да не разбралъ всичко въ нея.

Чрезъ тази книга било поставено първото стжпало къмъ най-високия върхъ, до който може да се издигне човѣкъ. Срѣдствата за това издигане сѫ тѣзи, които ни ги съобщава самиятъ Едисонъ. Когато го

запитали — „Що значи да бъде човѣкъ гениаленъ?“ — той отговориълъ:

„Едно на сто вдъхновение и 99 на сто потене“.

И действително, тамъ гдето владѣе безгрижно настояще, не може да се очаква никакво свѣтло бѫдеще; защото грижитѣ въ настоящето сѫ най-добрия материалъ, отъ който се изгражда и оформява свѣтлото бѫдеще — нуждно както на отдѣлната личностъ, така и на цѣль народа.

* * *

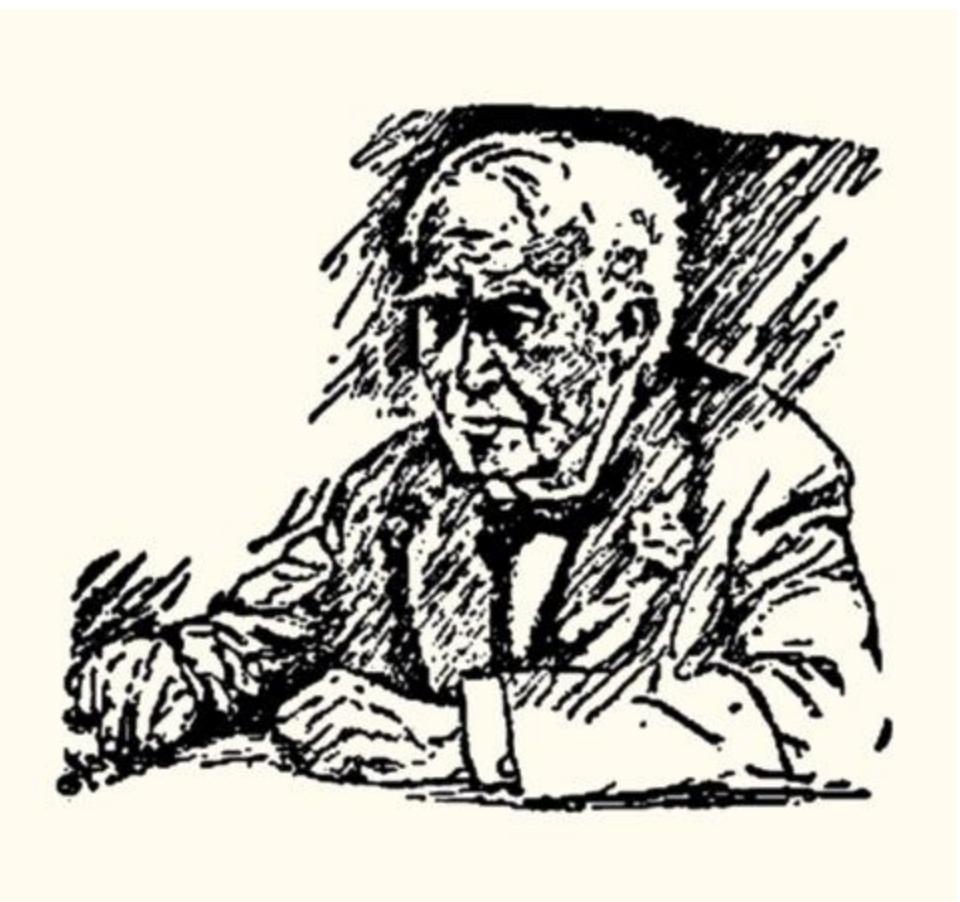
Прочутияътъ Фордъ, по случай юбилея на Едисона (преди 4 години) уредилъ следната изненада за приятеля си и гостите му:

Въ селцето, гдето бѣ прекаралъ детинството си Едисонъ, Фордъ купилъ една вила съ необходимата около нея земя. Въ тази вила е биль поканенъ Едисонъ и гостите му за банкета.

Отъ станцията къмъ вилата гостите били пренесени съ единъ влакъ, композиранъ отъ такива вагони и локомотивъ, каквите е имало презъ 1862 г. Когато влакътъ наблизилъ къмъ вилата, пасажерите виждатъ възпроизведена отдавна изчезналата гара Гринфилдъ. Около гарата били съградени точно такива кѣщи, каквите сѫ били въ детинските години на Едисона. Около стоели само файтони, пощенски кола и коли съ волове, всичко, както е било въ срѣдата на миналия вѣкъ. — Улиците на селцето били тѣмни, само тукъ-таме (по кръстопътищата) горѣли слаби газови лампи.

Когато Едисонъ влѣзналъ въ кѣщата, завъртѣлъ единъ бутона и цѣлото село внезапно се освѣтило съ блѣсъка на голѣмо количество електрически лампи. Почнало да се чува радиото и президентътъ Хувъръ, г-жа Кюри (най-учената жена, пристигнала тогава отъ Европа) и други гости, започнали да чуватъ гласа на Въорда, който имъ съобщавалъ, какво става на Южния полюсъ.

Така било представено миналото и настоящето на този забележителенъ юбилей.

Едисонъ на 80 годишна възрастъ.

ВЪПРОСИТЕ НА ЕДИСОНЪ^[1]
ПРЕДЛОЖЕНИ НА 49 МОМЧЕТА НА
ИЗПИТА ВЪ УЕСТЬ ОРЕНДЖЪ, НА
31.IV.1930 Г., ПРИ ИЗБОРЪ НА СВОЙ
ЗАМѢСТИНИКЪ.

ЧАСТЬ I

ПО ХИМИЯ

1. Какъвъ сѫдъ Вие бихте избрали, за да държите въ него долу означенитѣ вещества? Укажете какви специални мѣрки трѣбва да се взематъ за запазването имъ, при всѣки отдѣленъ случай: а) натрий, б) бѣлъ фосфоръ, с) водородъ, д) водороденъ двуокисъ, е) флуороводородна киселина.

2. Изкажете хипотезата на Авогадро и обяснете, какъ тя се прилага за опредѣляне на молекулни тегла.

3. Напишете названията и формулатитѣ на веществата, нуждни за лабораторно добиване на следнитѣ нѣща: а) азотна киселина, б) амонякъ, с) хлоръ. Опишете накратко, лабораторното добиване и съхранение на едно отъ горнитѣ вещества.

4. Когато MnO_2 се загрѣва силно, отдѣля кислородъ, като се образува Mn_2O_3 ; напишете уравнението на реакцията. Защо зиме алкохольтъ се употребява въ радиатора на автомобила? Кое е полезно: едно кило алкохоль C_2H_5OH или едно кило захаръ $C_{12}H_{22}O_{11}$? — Защо?

5. Укажете нѣкой начинъ, съ който би било възможно да се получи чисто сребро отъ сребърна монета.

6. Обяснете накратко значението на всѣки единъ отъ следнитѣ изрази: а) еквивалентно тегло, б) гжстота, с) атомъ, д) топлина при реакция, е) валентностъ.

ПО МАТЕМАТИКА

1. Едно лице има два разтвора отъ едно вещество въ вода. Единиятъ разтворъ съдѣржа 50% на веществото (по тегло), другиятъ —

10%. Лицето иска да получи 80 гр. разтворъ, който да съдържа 25% отъ веществото. По колко тръбва да се вземе отъ всъки единъ разтворъ?

2. Основата на една пирамида е квадратъ, на който всъка страна е 12 см. Всъки единъ отъ останалите ръбове е по 20 см. Да се намъри височината и обема на пирамидата.

3. Успоредно на основата въ единъ трижгълникъ съ прекарани 2 прави, които раздъелят височината на три равни части. Да се намърятъ отношенията на лицата на всъка една отъ трите части на трижгълника къмъ лицето на цѣлия трижгълникъ.

4. Отъ една точка P, отдалечена на 4 см, отъ центра на кръга, съ радиусъ 1 см., съ прекарани допирателни. Да се камѣри лицето на фигурата, ограничена съ допирателните и изпъкналата част на кръга.

5. А, В и С могатъ да извършатъ една работа съответно въ 10, 12 или 14 дена, ако работятъ сами. Следъ като тѣ работили заедно 4 дни, А напуска работата, а къмъ края на третия денъ и В напуска. Колко дни съ нуждни на С, за да довърши работата?

ПО ФИЗИКА

1. а) Защо видимиятъ ефектъ на куршума е по-голѣмъ отъ този на пушката, отъ която куршумътъ е изстрѣлянъ? — б) При кое условие една сила може да действува непрекъснато върху едно движеще се тѣло, обаче да не извършва никаква работа? — с) Да се опредѣли точно разликата между работа и мощностъ. — д) Да се обясни, какво ще стане съ нивото, до което водата мокри една лодка, ако ведущата греда подъ лодката бѫде отдѣлена отъ външната й страна и поставена отвѣтре.

2. Две жички, съ съответни съпротивления: 2 ома и 4 ома съединени успоредно съ полюсите на една батерия отъ 6 волта, на която вътрешното съпротивление е 1.6 ома. а) Колко е голѣма силата на тока отъ батерията? — б) Колко е голѣма разликата на потенциалите между полюсите на батерията? — с) Съ каква скоростъ енергия се изразходва въ жицата отъ 4 ома? (% отговоръ да се даде въ уяти).

3. а) Защо леща съ малко фокусно разстояние дава по-голѣмо увеличение, отколкото леща съ по-голѣмо фокусно разстояние? —

Защо се получава по-голъмо увеличение въ единъ телескопъ съ фокусно разстояние на обектива 2 ф., отколкото при обективъ съ фокусно разстояние 1 ф.?

4. а) Каква е разликата между шумъ и музикални звукове? — б) Ако има отопление при органа въ черква, ще свири ли той съ надлежния тонъ, както, когато въ черквата е студено? Обяснете. — с) Каква е най-малката височина на едно вертикално огледало, въ което човѣкъ, високъ 6 ф., може да се види цѣлъ?

5. а) Опредѣлете що е: коефициентъ на триене, дина, микрофараадъ. — б) Алуминий се смѣта за много удобенъ материалъ за готварски сѫдове. Кои сѫ физическите свойства на алуминия, които сѫ полезни и вредни въ случая?

6. а) Що е топлина? — б) Какво се означава въ абсолютна нула? — с) Що означава коефициентъ на разширението? — д) Ако дупката въ единъ металъ има диаметъръ 3 цола, при температура 20° С, какъвъ ще е диаметърътъ ѝ, при 30° С, при условие, че коефициентътъ на линейното разширение е 0.00001?

ЧАСТЬ II

1. Ако вие притежавате долуозначените нѣща, опредѣлете приблизителната цена, срещу която бихте ги продали и какъвъ купувачъ бихте избрали: а) Фордовъ автомобилъ, който вече е изминалъ 50,000 мили; б) Патентъ, съ който може да се намали стойността на изработване обуща съ 20 цента за чифтъ; в) Непознатъ начинъ за приготвяне цѣръ, съ който напълно се излѣкува ракъ; д) Десетъ акра земя, намираща се въ добра стопанска мястностъ; е) Едно търговско сведение, което дава възможность на една конкурираща кжща да получи годишно 1,000,000 долари допълнителна чиста печалба; ф) Секрета на единъ новъ отровенъ газъ, който би поставилъ единъ народъ въ положение много по-сигурно отъ другите, при война; г) Сигурно доказателство, че единъ нечестенъ служащъ причинява на единъ многомилионеръ загуби 200,000 долари годишно.

2. Ако на своето смъртно легло помислите за цѣлия си животъ, споредъ какво нѣщо бихте решили, дали живота Ви е билъ успѣшенъ или не?

3. Какви качества, споредъ Васъ трѣбва да има лице, за да вземе участие като жури въ Едисоновия изпитъ?

4. Вие сте на чело въ една експедиция, която е попаднала въ тежко положение въ пустиня. Останалото количество храна и вода е достатъчно за трима души да стигнатъ до най-близкото място кѫдето е възможно да се получи подкрепа. Другите трѣбва да погинатъ. Групата се състои отъ: 1) Единъ велики ученъ, — на шестдесетъ години; 2) Двама пътеводачи — единиятъ на 58 години, а другиятъ — на 32 години; 3) Съпруга на учения — 38 годишна, която се интересува предимно отъ обществени работи; 4) Нейния малъкъ синъ — 6-годишенъ; 5) Госпожица — ваша годеница; 6) Вашъ най-добъръ приятель, младъ човѣкъ на вашата възрастъ, който има голѣми способности въ науката, и 7) Вие.

Кого вие бихте избрали да се спаси и кого да умре? Обяснете основанията си.

5. Въ 1900 г. какъ бихте прекарали първия кабель за висящъ мостъ презъ единъ непроходимъ долъ, широкъ една миля?

6. Ако вие бихте могли да въведете една система на образование за цѣлото население въ свѣта, върху кои нѣща бихте обрънали най-голѣмо внимание?

7. Ако бихте имали единъ братъ, който би искалъ да стане артистъ или поетъ, бихте ли го подкрепили, или бихте се помжчили да го отклонитѣ отъ желанието му? — Защо?

8. Ако би била осигурена техническа и финансова възможностъ и вие бихте имали предложение да работите 20 години само съ една задача, — да се изрови въ земята дупка, дълбока 30 мили, бихте ли се съгласили да се отаддете на тази работа или не? Обяснете основанията си.

9. Предположете, че вашиятъ най-добъръ приятель идва при васъ и съобщава, че той е намалилъ извѣнредно шансоветѣ ви да сполучите въ Едисоновия изпитъ, като е написалъ едно писмо съ цель да ви подцени спрямо журийтѣ. Какво бихте направили?

10. Обяснете накратко, какъ споредъ васъ би трѣбвало да се отнасятъ къмъ комунистическата пропаганда.

ЧАСТЬ III

Отговорете на следното писмо:

Канцелария на поддиректора
XYZ Университетъ

Уважаеми Г-нъ...

Единъ професоръ, който е проучилъ живота и обичаите въ Манджурия, предлага да държи три сказки за готварството въ Манджурия.

Преди да отговоря на професора, дали университетът желае да допустне тъзи сказки, азъ искамъ да изслушамъ мнението на студентитъ. Моля отговорете ми откровенно.

Поддиректоръ: Джонъ Адамъ

ЧАСТЬ IV

1. Обяснете на кратко, кои сѫ: Джонъ Адамсъ, Леонардо да Винчи, Карломанъ, Джонъ Ериксънъ, Джонъ Хей, Полковникъ Т. Х. Лоренсъ, Пастьоръ, Марко Поло, Фидиасъ, Тамерланъ.

2. Укажете приблизителнитѣ дати на следното: Падането на Троя, Сражението при Гетисбъргъ, Първото успѣшно летене съ аеропланъ, Соломонъ, Образуване на земята, Микелъ Анджело, Откритието на Америка отъ Европейците, Образуване на обществото на Народите, Питекантропусъ еректусъ, Покоряването на Англия отъ Нормани.

3. а) Избройте планетите отъ Слънчевата система; б) Какво е свѣтлинна година? с) Отъ що ставатъ годишните времена; д) Назовете четири човѣкоподобни маймуни; е) Каква е службата на лейкоцитите? ф) Какво сѫ хромозомите? г) Какъ се предава бубонната чума?

4. а) Какво сѫ направили Лоисъ и Кларкъ? б) Колко голѣми цивилизации бихте могли да преобройте, които сѫ процъвѣвали една година преди Христа? с) Какви раси сѫ се настанили въ Британските острови? д) Какво е Свещенната Римска Империя?

5. а) Въ кои страни се намиратъ: Таджъ Махаль, Иоханесбургъ, Мандалей, Езеро Титикака, Монте Карло, Осло, Хайберски проходъ, Данцигъ? б) Кои автори създадоха следните лица: Томъ Сойеръ, Дездемона, Мъolvани, Даубъръ, Никола Никлби, Дартанианъ? с) Какво бѣха: Торъ, Аполонъ, Тристрамъ, Зигфридъ, Оберонъ, Робинъ Худъ?

* * *

Надѣваме се, че така изнесените черти изъ живота на Едисонъ ще послужатъ за ржководство, напрѣване и смѣлостъ на всички наши млади читатели за постигане на по-добро бѫдеще за себе си и народа си.

[1] Дадените отговори на най-интересните въпроси ще дадемъ въ спис. „Наука и животъ“, презъ идната година (год. IV, 1931 — 1032

Γ .). ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.